

Språklig mangfold

– en berikelse for alle barn i barnehagen!

En veileder om flerspråklig arbeid i barnehagen

Utviklet av Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)
på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet

Innholdsfortegnelse

Innledning	s.3
Flerspråklighet er gull!	s.4
La oss leke	s.5
Tenk hva vi kan sammen	s.6
Mal: lag ditt eget språkportrett	s.7
Syng sanger på flere språk	s.8
Tell på flere språk	s.9
Bøker og fortellinger på flere språk	s.10
Familien som ressurs i språkarbeidet	s.12
Bildetema som hjelpemiddel i språkarbeidet	s.14

Innledning

Et flerspråklig barnehagemiljø gir barna en forståelse av at det er mange måter å uttrykke seg på – både på ulike språk og med ulike dialekter. Erfaring med flere språk kan bidra til at barna utvikler fantasi og nysgjerrighet, glede og interesse for språk. At ansatte har positive holdninger til ulike språk og aktivt bruker egne språkkunnskaper i møte med barn, kan støtte språktilegnelsen til alle barn i barnehagen.

I Rammeplanen står det at personalet skal bidra til at språklig mangfold kommer hele barnegruppen til gode. Som ansatt i barnehagen skal man støtte at flerspråklige barn bruker sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse.

Denne veilederen løfter fram og konkretiserer hvordan personalet i barnehagen kan arbeide for at det skal bli et levende flerspråklig miljø i barnehagen, til berikelse for alle barn. Her finnes det forslag til aktiviteter som personalet kan gjøre sammen med barna og refleksjonsspørsmål til personalet.

Lykke til i arbeidet med språklig mangfold i barnehagen!

Utgitt i 2018 og revidert i 2023

Flerspråklighet er gull

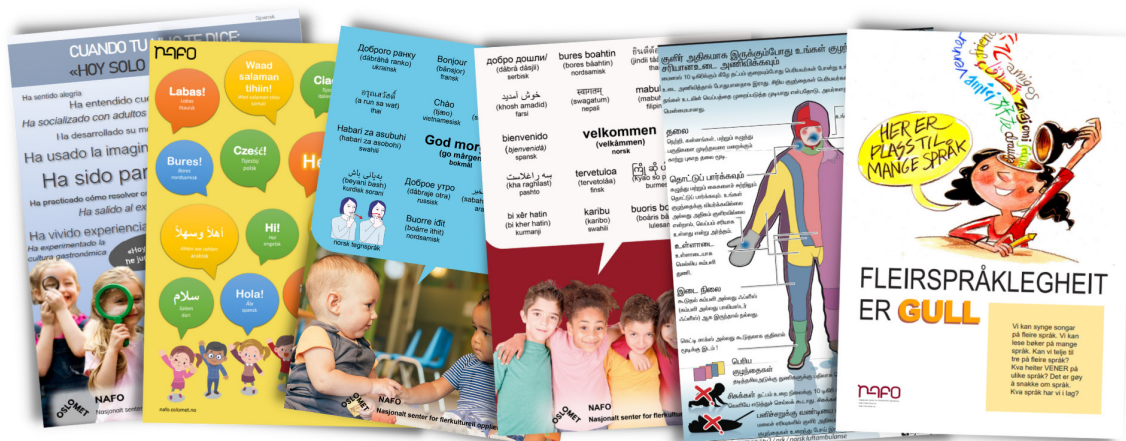
Barnehager som legger til rette for at barna får mulighet til å høre og kommunisere på flere språk, kan bidra til at barna utvikler interesse, nysgjerrighet og respekt for forskjellige språk. Språkene kan synliggjøres og høres, både muntlig, skriftlig, musikalsk og dramatisk. Å sammenligne og utforske ulike sider ved språk bidrar til at barna får utvidet sin språkforståelse. Denne forståelsen vil være viktig for videre språklæring. Utvikling av språk er en kompleks prosess og må sees innenfor et helhetlig læringssyn der omsorg, lek, danning og læring henger nøye sammen. Å la barna benytte sine ulike språk i barnehagen bidrar til å bekrefte ulike aspekter ved deres identitet. Alle barn må få muligheten til å definere seg selv, være stolte av sin bakgrunn, kommunisere og samhandle på de ulike språkene de kan.

Refleksjonsspørsmål

I Rammeplanen står det at barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk. Hvordan kan dere gjøre dette i barnehagen?

Tips til aktivitet

Skriv ut og heng opp flerspråklige plakater i barnehagen. La plakaten inspirere dere til å bruke flere språk i barnehagen! Dere kan også lage navneskilt til barna på forskjellige språk med ulike skriftegn. Dette kan gjøres sammen med barna, de ansatte og foreldrene.

På morsmal.no finner du gratis plakater på flere språk

La oss leke

Deltagelse i lek åpner for barnas fantasi, mestringsfølelse, glede og humor. Leken kan være en unik kilde til fellesskap og vennskap. Barna kan lære mye om seg selv og om det å være i verden når de er i lek. I barnehagen møtes barn med ulike språk og ulik kulturell tilhørighet, og det er viktig at personalet arbeider aktivt for å skape et inkluderende lekemiljø.

For barn som er i ferd med å lære norsk, kan morsmålet være det språket de uttrykker seg best på. Lek kan gi gode muligheter til å prøve ut nye ord og begreper på norsk. Er det flere barn eller ansatte som har felles morsmål, kan morsmålet også inngå i leken. I tillegg til verbalspråk kan kroppsspråk bidra positivt til kommunikasjonen mellom barna. Et fokus på at barna skal kunne forstå og gjøre seg forstått, bli kjent med leker, materiell og pedagogiske aktiviteter i barnehagen, kan bidra til å skape et inkluderende lekemiljø. Det å gi barna felles erfaringer i form av høytlesing, spill, felles aktiviteter og turer kan også inspirere til lek.

På morsmal.no finner du bildekort til ulike tema. Disse kan inspirere til lek!

Refleksjonsspørsmål

Hvordan kan dere tilrettelegge leken slik at alle barna kan bidra med språket de behersker?

Tips til aktivitet

Lær dere hva noen konkrete heter på språk som barn eller voksne i barnehagen snakker. Lek Kims lek og bruk ordene dere har lært. La barna velge hvilke språk de vil benytte i leken. I Kims lek skal man se på ulike konkrete og huske så mange som mulig. Deretter dekker man til konkretene med for eksempel et teppe, og tar bort en eller flere gjenstander. Barna skal forsøke å se hvilke gjenstander som er tatt bort.

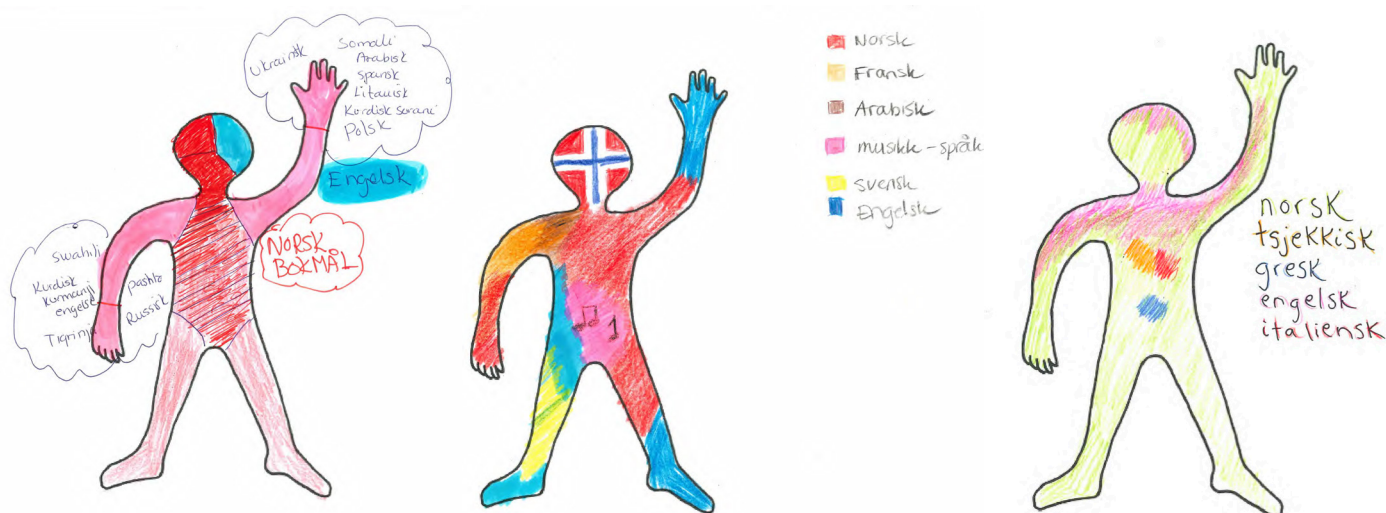
Tenk hva vi kan til sammen

Det kan være morsomt å finne ut av hvilke språk både barn og voksne i barnehagen kan og synliggjøre dem som en naturlig del av hverdagen: Å bruke flere språk i hverdagen kan bli en måte å skape et inkluderende fellesskap, med rom for forskjellighet.

I en barnehage der barn ønsker å dele sine tanker og erfaringer, kan det bli mange spennende temaer å snakke sammen om. Både barn og voksne kan få kjennskap til noe de ikke visste om fra før. Et slikt miljø vil kunne innebære et mer mangfoldig leke- og læringsmiljø. Samtidig vil den enkeltes opplevelse av å være betydningsfull og å høre til i barnehagens fellesskap kunne styrkes.

Refleksjonsspørsmål

Hvilke språk kan dere høre at barna snakker i ulike situasjoner?

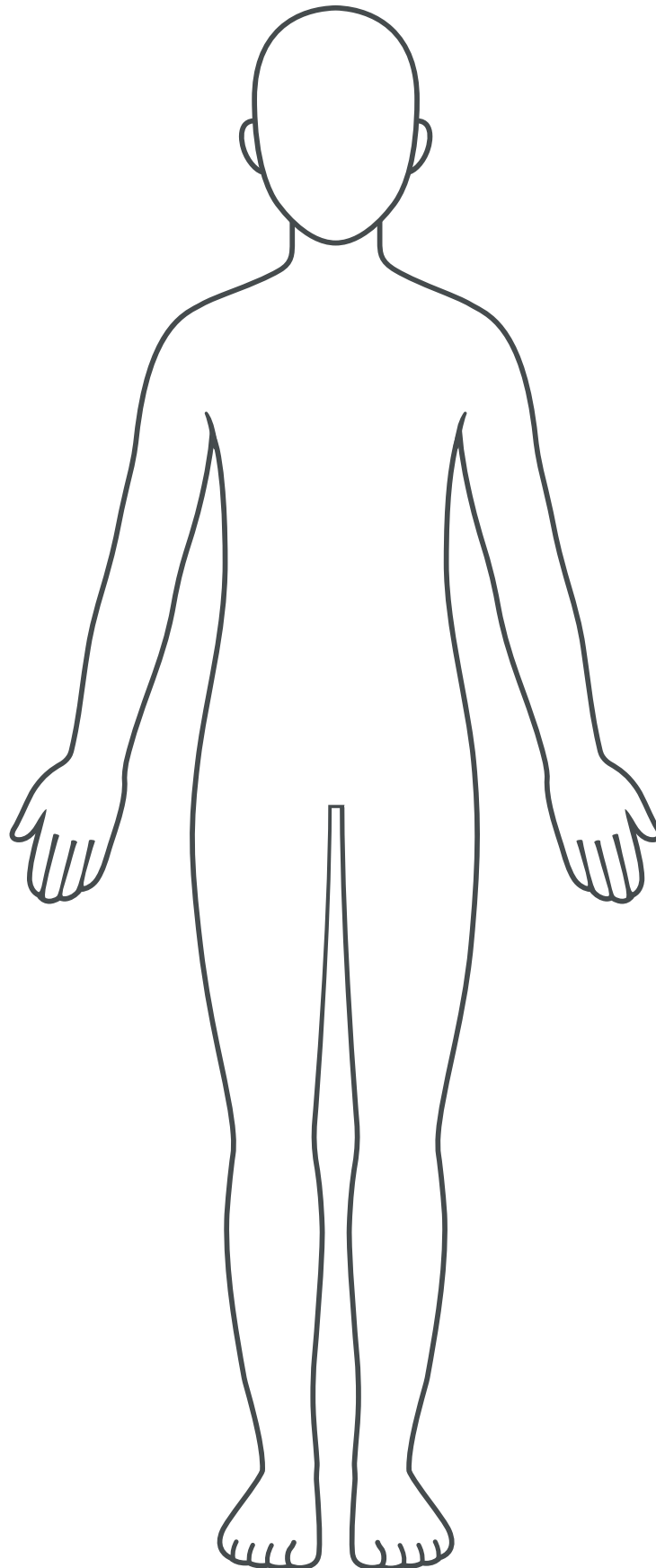

Fargelegg språkportrettet som du vill!

Tips til aktivitet

Bli bedre kjent og få mer innsikt i språkene som finnes i barnehagen. Lag språkportrett sammen med barn, foreldre og ansatte. Ta kopi av malen og lag ditt eget språkportrett med farger og språk. Fortell hverandre hvilke fargevalg, plassering, symboler osv. som representerer egen oppfattelse av språklig repertoar. Denne aktiviteten kan åpne opp for gode samtaler om språk, og kan være med på å synliggjøre hvilke språklige ressurser som finnes i barnehagen.

Mitt språkportrett

Syng sanger på flere språk

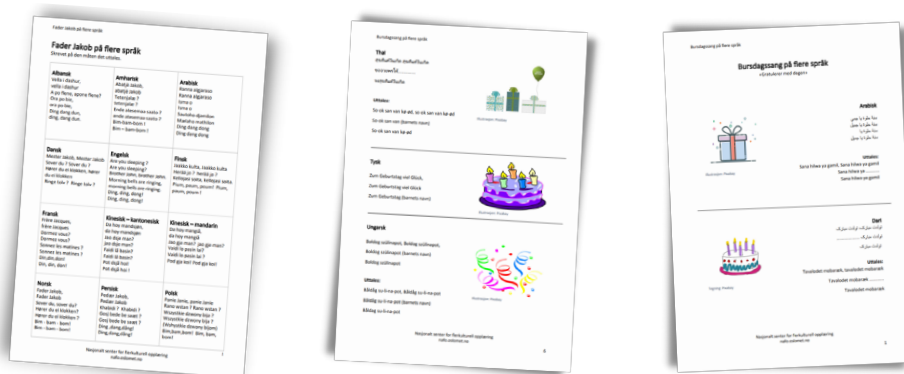
Ifølge Rammeplanen skal barna i barnehagene møte ulike språk gjennom rim, regler og sanger fra samtid og fortid. Å synge sanger, rim og regler på ulike språk kan bidra til utvikling av et allsidig språkmiljø.

Ofta synger barn sanger lenge før de forstår meningen med ordene og er i stand til å bruke dem i samtaler. Det viser seg å være lettere å uttale nye ord og fraser i en sang enn i samtaler. Å synge kan derfor bidra til at barn opplever glede og mestring når de er i ferd med å tilegne seg det norske språket. Ved å synge sanger på språk som snakkes i barnehagen, får alle barna muligheten til å bli kjent med hverandres språk.

En måte å utvikle sangtradisjonen i barnehagen er å synge for eksempel bursdagssanger på ulike språk. Dette kan skape glede og engasjementet og bidra til at barna opplever tilhørighet i barnehagen.

Refleksjonsspørsmål

1. Hvordan kan dere ta i bruk sanger, rim og regler på ulike språk i barnehagen?
2. Hvordan kan barnehagen involvere foreldre i dette arbeidet?

Du finner blant annet sangtekster og videofilmer på flere språk på morsmal.no

Tips til aktivitet

Lag en flerspråklig spilleliste med hjelp fra barna og foreldrene. Hør sanger på forskjellige språk. Du finner også lister over sanger på flere språk på morsmal.no.

Tell på flere språk

Barn i barnehagealder er gjerne opptatt av å telle. Mange er veldig stolte når de for eksempel kan telle på engelsk.

Når barn eller voksne snakker flere språk, kan det å telle på disse språkene skape stor entusiasme i barnegruppa. Foreldre kan også inviteres til å delta i dette arbeidet. Språk, følelser og identitet er nært knyttet sammen. Det innebærer at noen barn ikke umiddelbart er fortrolig med å snakke – eller telle – på morsmålet sitt i barnehagen. De kan være usikre på andre barns reaksjoner, for eksempel om det bidrar til å gi dem status blant de andre barna eller ikke. Derfor er det viktig for personalet å reflektere over hva de kan gjøre for å bidra til at barna får lyst til å dele det de kan med andre i barnehagen.

Refleksjonsspørsmål

Hvordan kan arbeid med *tall og mengde* på ulike språk være med på å bidra til å synliggjøre et mangfoldig språkmiljø i barnehagen?

Memoryspill fra morsmal.no

Tips til aktivitet

Tell på ulike språk - spør foreldrene om hjelp til å telle på ulike språk. Dere kan også spille memoryspill med tema "tall og mengde" sammen med barna og snakke om hva ulike tall heter på forskjellige språk.

Bøker og fortellinger på flere språk

Bøker og fortellinger på flere språk gir mange muligheter til å jobbe flerspråklig og kan være med på å inspirere til å skape et inkluderende lekemiljø i barnehagen. Når personalet er bevisst på at bøker og fortellinger er med på å gjenspeile mangfoldet i barnegruppen, kan det bidra til et anerkjennende og inkluderende lekemiljø.

Morsmål.no har utviklet en nettressurs med digitale fortellinger på ulike språk fra ulike deler av verden. Fortellingene er utskriftsvennlige og noen av fortellingene har tilhørende ressurser som for eksempel lydspor, filmer, frittstående illustrasjoner, bildekort og plansjer.

Ved å arbeide med en bok eller fortelling over tid får alle barna mulighet til å bli kjent med historien. Dersom barnet behersker et annet språk bedre enn norsk, kan det å høre fortellingen på førstespråket gjøre det enklere å forstå innholdet. Dette kan også gjøre at barna kan delta i samtaler og videre arbeid med fortellingen. Om fortellingene og bøkene i tillegg tar utgangspunkt i eller kommer fra ulike samfunn, kan de være med på å bekrefte et kulturelt mangfold som barn kan kjenne seg igjen i. Dette kan bidra til identitetsbekreftelse for noen og perspektivutvidelse for andre. Videre kan det bidra til å skape fortellerglede og rom for samtale om egen og andres kultur, noe som kan styrke følelsen av tilhørighet til flere samfunn og øke motivasjonen for deltagelse og læring.

På morsmal.no finner du blant annet fortellingen om "Skinnvotten" med tilhørende ressurser.

Refleksjonsspørsmål

1. Hvordan kan dere over en lengre periode og med ulike innfallsvinkler arbeide med en flerspråklig fortelling eller bok?
2. Hvordan kan dere bruke bøkene i barnehagen til å synliggjøre språklig og kulturelt mangfold?

På morsmal.no finner du flere flerspråklige fortellinger

Tips til aktivitet

Skriv ut noen av fortellingene fra morsmal.no, stift dem sammen som en bok og plasser dem i garderoben. Familiene kan låne heftene med seg hjem og lese for barna sine på morsmal. Dere kan også låne bøker fra det flerspråklige bibliotek (DFB). Bruk flerspråklige ansatte, foreldrene eller andre ressurspersoner slik at flerspråklige bøker kan leses på ulike språk sammen med barna både i barnehagen og hjemme.

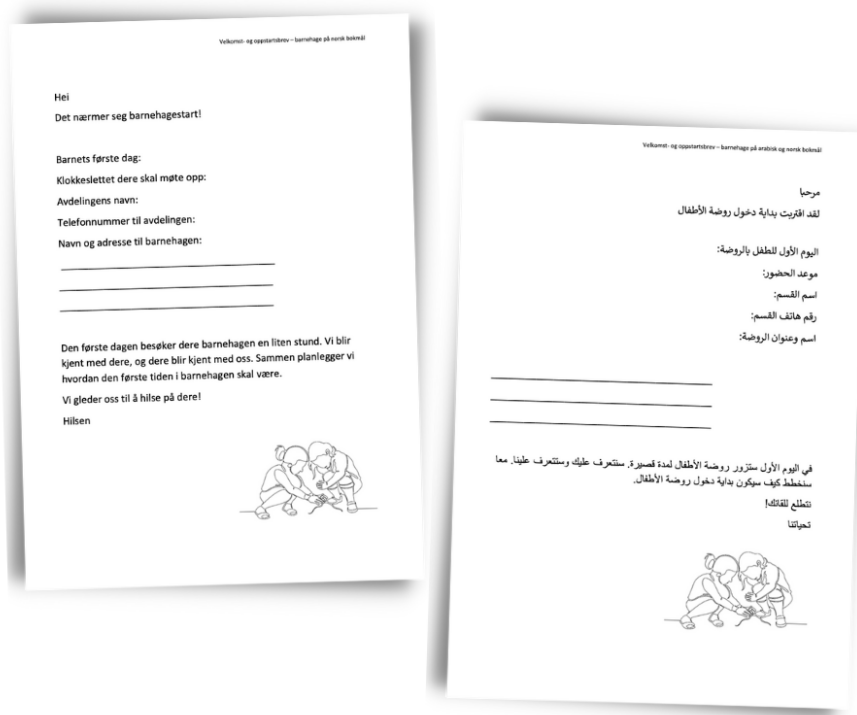
Familien som ressurs i språkarbeidet

Familiene kan være en viktig ressurs i barnehagens arbeid med språk. For at familien skal være en ressurs for barnehagens språkarbeid, må barnehagen sørge for at de får mulighet til å delta og medvirke i barnehagens hverdag.

Familien kan hjelpe barnehagen med å bli kjent med ulike språk. Barnehagen kan for eksempel invitere dem inn i barnehagen for å synge, fortelle et eventyr eller bidra på andre måter. Familiene kan også oversette bøker, sanger, bildekort og lignende til sitt morsmål eller ta med noen konkrete fra sin kultur som barnehagen kan låne for å synliggjøre mangfold. Ved å involvere familiene og bruke deres språklige kompetanse kan også familiene bidra til et levende flerspråklig miljø i barnehagen.

Skriftlig informasjon på flere språk

Det er viktig at alle familier får den samme informasjonen. På morsmål.no finner du informasjonsmateriell som er oversatt til flere språk. Du finner blant annet informasjon om klær i barnehagen, invitasjon til foreldresamtale, oppstartsbrev og informasjon om det norske utdanningssystemet på mange språk. Det kan være hensiktsmessig at familiene får informasjon om at noen skriv finnes på deres morsmål. Spør gjerne om foreldrene ønsker å få informasjonen på språket de behersker best når det er tilgjengelig.

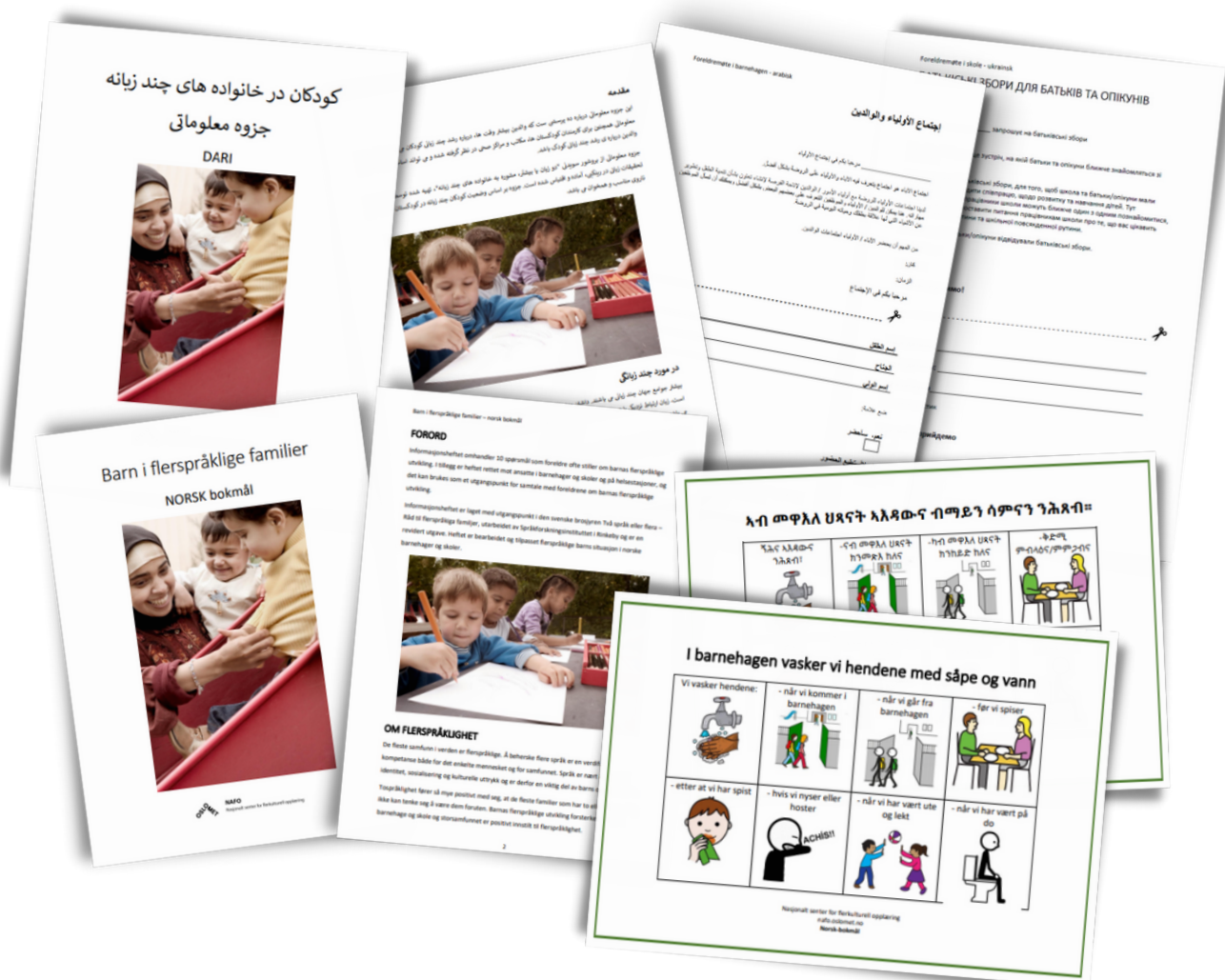

På morsmal.no finner du blant annet invitasjon til oppstart i barnehagen på flere språk.

Refleksjonsspørsmål

1. Hvordan involverer dere foreldrene i barnehagens arbeid med språk?
2. Hvordan kan dere se på familienes språklige mangfold som en ressurs for barnegruppen?

Et utvalg av informasjonsmateriellet som ligger på morsmal.no

Tips til aktivitet

Planlegg et foreldremøte, en familiekveld eller en familielunsj hvor dere skal fokusere på språklig mangfold. Hva skal innholdet være? Er det noen familier som bør få tilrettelagt informasjon på et annet språk enn norsk i din barnehage?

Se hva som finnes på morsmal.no.

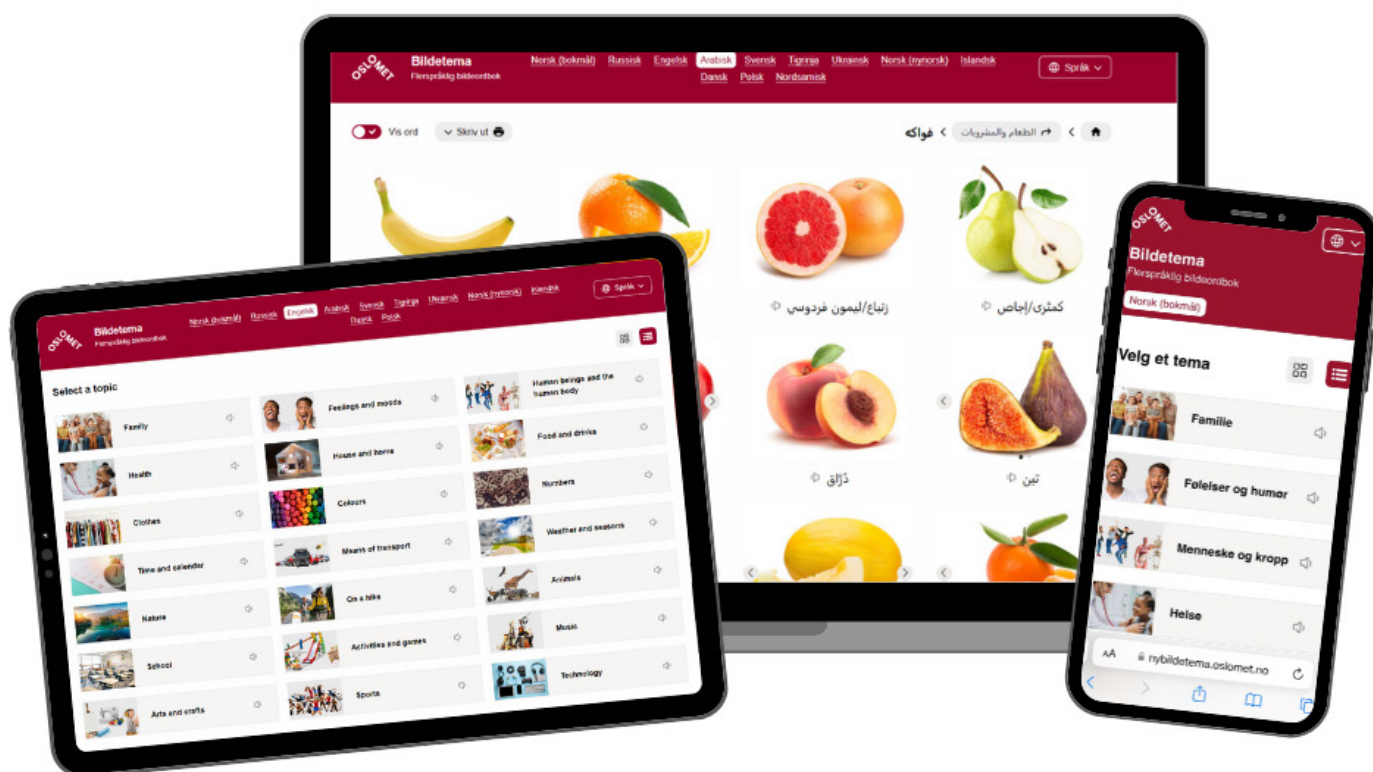
Bildetema som verktøy i språkarbeidet

Personalet kan skape interesse for språkene i barnehagen på ulike måter. De kan blant annet undre seg sammen med barna og bruke for eksempel Bildetema, en digital flerspråklig ordbok, til å finne ut hva ulike ting heter på forskjellige språk.

Bildetema er en bildeordbok som kan være et godt utgangspunkt for å arbeide med språk i barnehagen. Den inneholder et grunnleggende ordforråd med bilder, lyd og tekst på forskjellige språk. Bildetema kan brukes på flere ulike måter for å bidra til at det blir et levende flerspråklig miljø i barnehagen. For eksempel kan man bruke Bildetema som støtte og oppslagsverk i samtaler med barn og foreldre om det som foregår i barnehagen. Man kan også bruke Bildetema til mer spesifikke aktiviteter sammen med barna og skrive ut bildene for å lage spill, samtalekort eller andre oppgaver.

Refleksjonsspørsmål

1. Hvordan kan dere bruke Bildetema til å synliggjøre språklig mangfold?
2. Hvordan forholder barna i barnehagen seg til at noen av dem kan flere språk?

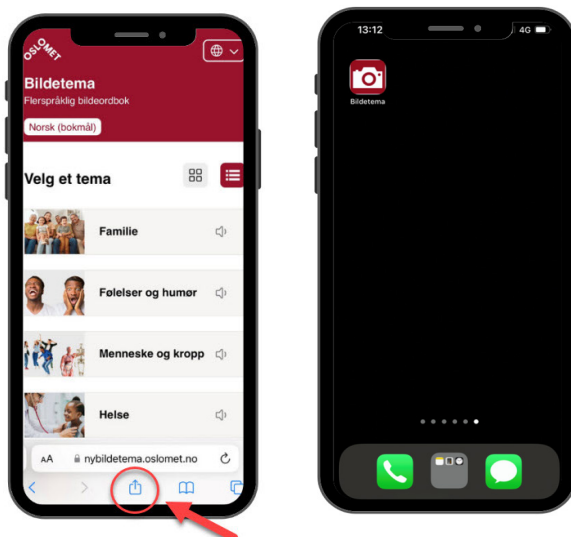
Bruk Bildetema på telefon, iPad, nettbrett og PC! www.bildetema.oslomet.no

Tips til aktivitet

Bruk Bildetema sammen med barna og finn ut hva forskjellige ord heter på ulike språk. Skriv ut et utvalg fra Bildetema og lag bildekort. Bruk bildekortene til å spille memory, lotto eller som utgangspunkt for samtale!

Bildetema er utskriftsvennlig. Slipp kreativiteten løs!

Tips! Du kan lagre Bildetema som et eget ikon på din telefon eller ditt nettbrett. Klikk på dette ikonet og velg "Legg til på Hjem-skjermen". Slik får du Bildetema liggende raskt tilgjengelig sammen med de andre appene på telefonen din.

Les mer her:

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

nafo.oslomet.no

Flerspråklige ressurser for barnehage og skole

morsmal.no

Den flerspråklige bildeordboken Bildetema

bildetema.oslomet.no

NAFO - Nasjonalt senter
for flerkulturell opplæring

[nafo_oslomet](https://www.instagram.com/nafo_oslomet)

nafo@oslomet.no